

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 380/2016-12

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 12. mája 2016 v senáte zloženom z predsedu Lajosa Mészárosa (sudca spravodajca), zo sudkyne Ľudmily Gajdošíkovej a sudcu Ladislava Orosza predbežne prerokoval sťažnosť [REDACTED], [REDACTED], zastúpenej advokátom Mgr. Marcelom Pélim, Advokátska kancelária, Centrum 5/9, Považská Bystrica, vo veci namietaného porušenia základného práva na rovnosť v súdnom konaní podľa čl. 47 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky rozsudkom Okresného súdu Žilina sp. zn. 16 C 140/2006 z 27. októbra 2011 v spojení s rozsudkom Krajského súdu v Žiline sp. zn. 10 Co 351/2011 z 30. mája 2013 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť [REDACTED] o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 30. júna 2014 včas doručená sťažnosť [REDACTED] (ďalej len „sťažovateľka“), ktorou namieta porušenie svojho základného práva na rovnosť v súdnom konaní podľa čl. 47 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) rozsudkom Okresného súdu Žilina (ďalej len „okresný súd“) sp. zn. 16 C 140/2006 z 27. októbra 2011 v spojení s rozsudkom Krajského súdu v Žiline (ďalej aj „krajský súd“, spolu ďalej len „súdy“) sp. zn.

10 Co 351/2011 z 30. mája 2013, ktorými bolo vyporiadané bezpodielové spoluvlastníctvo manželov (ďalej len „BSM“) na základe návrhu bývalého manžela (ďalej aj „navrhovateľ“) sťažovateľky. Sťažovateľka tvrdí, že sudy porušili jej základné právo na rovnosť v konaní tým, že jednostranne a nekriticky vychádzali z jedného znaleckého posudku a bývalý manžel bol tak zvýhodnený ich rozhodnutiami.

2. Sťažovateľka bola teda odporkyňou v konaní o vyporiadanie BSM na návrh bývalého manžela. Okresný súd napadnutým rozsudkom vyporiadal BSM tak, že sťažovateľke uložil povinnosť zaplatiť navrhovateľovi na vyrovnanie jeho podielu finančnú čiastku 8 073,92 € do 30 dní od právoplatnosti rozsudku. Okresný súd vychádzal najmä zo zistenia, že ku dňu vyhlásenia napadnutého rozhodnutia účastníci reálne nedisponovali žiadnymi hnutelnými alebo nehnuteľnými vecami a nemali ani žiadne finančné prostriedky, ktoré by bolo možné zaradiť do masy BSM a tieto vyporiadať. Počas trvania manželstva účastníkov však sťažovateľka zdedila rodinný dom. Keďže veci nadobudnuté dedením jedným z manželov počas trvania manželstva sa nestávajú súčasťou BSM, tento dom okresný súd do vyporiadania nezahrnul. Na základe záverov znalca, vyjadrení účastníkov a svedkov okresný súd konštatoval, že počas manželstva účastníci konania príslušenstvo domu zhodnotili a navrhovateľovi vzniklo právo podľa § 150 Občianskeho zákonníka požadovať od sťažovateľky náhradu toho, čo bolo zo spoločného majetku vynaložené na jeho zhodnotenie. Sťažovateľka je však toho názoru, že navrhovateľ v konaní nepreukázal výšku investícií do jej výlučného majetku, teda neuniesol dôkazné bremeno, preto na ne okresný súd pri vyporiadaní nemal prihliadať. Okresný súd ďalej ustálil, že príslušenstvo predmetného domu (vrátna studňa, žumpa, hospodárska budova, kurín, prístrešok na drevo, chodníky a spevnené plochy, vonkajšie schody a oplotenie) bolo vybudované počas manželstva účastníkov a patrí do masy BSM bez ohľadu na to, že samotný rodinný dom nie je jeho súčasťou. V zmysle znaleckého posudku hodnota príslušenstva predstavuje sumu 16 147,83 €. Sťažovateľka rodinný dom spolu s príslušenstvom previedla na tretiu osobu, a preto predmetom vyporiadania bola suma zodpovedajúca hodnote príslušenstva. Hoci zo svedeckých výpovedí vyplýva, že na získaní príslušenstva sa prevažne podieľal navrhovateľ, toto bolo podľa sťažovateľky obstarávané z prostriedkov v BSM, pričom sťažovateľka sa starala o domácnosť. Z tohto dôvodu okresný súd nemal preukázanú

výrazne odlišnú mieru podielu jedného z účastníkov na nadobudnutí a udržaní predmetného príslušenstva. Nadväzne podľa ustanovenia § 150 prvej vety Občianskeho zákonníka uložil sťažovateľke povinnosť vydať navrhovateľovi polovicu ceny príslušenstva, t. j. zaplatiť sumu 8 073,92 €.

3. Krajský súd napadnutým rozsudkom prvostupňové rozhodnutie potvrdil. Krajský súd vo vzťahu k hodnote vecí akcentoval, že pre oceňovanie vyporiadavaného BSM platí zásada, že sa vychádza zo stavu týchto vecí ku dňu zániku BSM. Pri stanovení ceny sa vychádza z „primeranej náhrady“, t. j. ceny obvyklej na danom mieste a v danom čase. Pre určenie obvyklej ceny pritom nie je (právne) významné, za akú sumu boli nadobudnuté jednotlivé komponenty, z ktorých boli tieto veci vytvorené; rozhodujúce je, aká „hodnota“ z týchto komponentov bola vytvorená. Podľa krajského súdu bez relevancie vo vzťahu k meritérnemu rozhodnutiu bol nesúhlas sťažovateľky so záverom, že navrhovateľ sa výraznejšie podieľal na nadobudnutí predmetného príslušenstva. Jednak ide o konštatovanie viažuce sa na bezprostredné (fyzické) vykonávanie prác súvisiacich s výstavbou či zhotovovaním jednotlivých vecí a jednak okresný súd jednoznačne konštatoval, že uvedené nespôsobuje, že navrhovateľ by mal mať z vyporiadavaného majetku väčší podiel ako sťažovateľka. Obdobne irelevantnou bola podľa krajského súdu argumentácia sťažovateľky, ktorá sa týka jej dôvodov/motivácie pri predaji rodinného domu, súčasťou ktorého bolo i vyporiadavané príslušenstvo. Súvisiace okolnosti totiž nijakým spôsobom neovplyvňujú hodnotu dotknutého príslušenstva a ani nárok navrhovateľa na vyplatenie „vyrovnaného podielu“.

Najvyšší súd Slovenskej republiky uznesením sp. zn. 3 Cdo 365/2013 z 13. marca 2014 dovolanie proti rozsudku krajského súdu odmietol, vychádzajúc z judikátu R 111/98.

4. Sťažovateľka v ústavnej sťažnosti, podobne ako na všeobecných súdoch polemizuje s vymedzením masy BSM, pri ktorom súdy vychádzali zo znaleckého posudku. Napriek jej žiadosti okresný súd nenariadil kontrolný znalecký posudok. Sťažovateľka tvrdí, že súčasťou príslušenstva bola studňa, nielen samotný vrt. Ďalej sťažovateľka namietala nesprávny znalcom použitý polohový koeficient vo vzťahu k mestu, akým je Bytča. Z uvedených dôvodov podľa sťažovateľky súdy nesprávne aplikovali § 150 Občianskeho zákonníka („*Pri vyporiadaní sa vychádza z toho, že podiely oboch manželov sú rovnaké.*

Každý z manželov je oprávnený požadovať, aby sa mu uhradilo, čo zo svojho vynaložil na spoločný majetok, a je povinný nahradiť, čo sa zo spoločného majetku vynaložilo na jeho ostatný majetok. Ďalej sa prihliadne predovšetkým na potreby maloletých detí, na to, ako sa každý z manželov staral o rodinu, a na to, ako sa zaslúžil o nadobudnutie a udržanie spoločných vecí. Pri určení miery pričinenia treba vziať tiež zreteľ na starostlivosť o deti a na obstarávanie spoločnej domácnosti.“)

5. Podľa názoru sťažovateľky súdy sa taktiež nevysporiadali s dôvodom predaja jej domu, ktorým bolo správanie sa bývalého manžela a jej únik pred jeho týraním. Táto skutočnosť mala byť podľa presvedčenia sťažovateľky zohľadnená pri aplikácii § 143 Občianskeho zákonníka (*„V bezpodielovom spoluvlastníctve manželov je všetko, čo môže byť predmetom vlastníctva a čo nadobudol niektorý z manželov za trvania manželstva, s výnimkou vecí získaných dedičstvom alebo darom, ako aj vecí, ktoré podľa svojej povahy slúžia osobnej potrebe alebo výkonu povolania len jedného z manželov, a vecí vydaných v rámci predpisov o reštitúcii majetku jednému z manželov, ktorý mal vydanú vec vo vlastníctve pred uzavretím manželstva alebo ktorému bola vec vydaná ako právnomu nástupcovi pôvodného vlastníka.“*). Sťažovateľka tu poukazuje na skutočnosť, že bývalý manžel sa nikdy nestaral o rodinu, čoho dôkazom je aj to, že na ich spoločné deti nikdy neplatil výživné, ani sa nijakým spôsobom nepodieľal na ich výchove a na úhrade ich odôvodnených potrieb. Celá starostlivosť a zabezpečovanie potrieb detí zostali v réžii sťažovateľky, pričom sa stará o postihnutú dcéru a jej maloleté dieťa sama a bývalý manžel o ne nejaví žiaden záujem. Sťažovateľka predajom domu, ktorý nebol spôsobilý na plnohodnotné bývanie, v dôsledku fyzického týrania zo strany manžela získala prostriedky na splnenie si svojej zákonnej vyživovacej povinnosti tým, že zabezpečila postihnutej dcére a jej maloletému dieťaťu, ktoré sú na ňu odkázané, bývanie a ostatné odôvodnené potreby. Súdy opomenuli, že bývalý manžel sa voči sťažovateľke dopustil trestného činu týrania blízkej a zverenej osoby, za ktorý bol právoplatne odsúdený (rozsudok Okresného súdu Žilina sp. zn. 9 T 64/2006 zo 14. januára 2009). V dôsledku takéhoto protiprávneho konania zo strany bývalého manžela bola sťažovateľka v užívaní domu značne obmedzená počas dlhšieho časového obdobia, kedy bola nútená na pobyt v občianskych združeniach. Počas jej neprítomnosti predmetnú nehnuteľnosť užíval výlučne len bývalý manžel, a teda z jeho

strany došlo k opotrebeniu vecí nehnuteľnosti vo väčšej miere ako z jej strany. Viacerí svedkovia v konaní potvrdili, že bývalý manžel sa k odporkyni správal hrubo a násilne a že jeho násilná povaha sa prejavovala aj v ničení vecí patriacich do výlučného vlastníctva sťažovateľky, ako aj spoločných vecí. Sťažovateľka poukázala aj na to, že v dôsledku tohto konania bolo nutné veci opraviť a zrekonštruovať. Samotná oprava a rekonštrukcia vecí bola vyvolaná konaním navrhovateľa, pričom sťažovateľka sa na ich znehodnotení nijakým spôsobom nepodieľala, práve naopak, podieľala sa na ich oprave jednak finančne a jednak fyzicky. Súdy mali podľa sťažovateľky na túto situáciu aplikovať rozhodnutie R 43/1974. Sťažovateľka napokon dodala, že súdy opomenuli ešte aj sťažovateľkou investované prostriedky, ktoré zdedila spolu s domom a podiel jej syna J. na rekonštrukcii domu.

6. Na základe uvedených skutočností sťažovateľka navrhla, aby ústavný súd jej sťažnosť prijal na ďalšie konanie a následne nálezom takto rozhodol:

„1. Základné práva sťažovateľky podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky proti porušovaniu základného práva zaručeného čl. 47 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky, rozsudkom Okresného súdu Žilina, sp. zn. 16C/140/2006, zo dňa 27.10.2011, v spojení s rozsudkom Krajského súdu Žilina, sp. zn. 10Co/351/2011, zo dňa 30.5.2013 porušené boli.

2. Ústavný súd rozsudok Krajského súdu Žilina, sp. zn. 10Co/351/2011, zo dňa 30.5.2013 a rozsudok Okresného súdu Žilina, sp. zn. 16C/140/2006, zo dňa 27.10.2011 zrušuje a vracia vec Okresnému súdu Žilina na ďalšie konanie.“

II.

7. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavný súd

každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak.

Podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde návrhy môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

8. Podstatou sťažnosti je polemika sťažovateľky s napadnutými rozhodnutiami súdov o vypořiadaní BSM, hlavne s ich skutkovým, znalecky určeným základom, a následne tak aj právnym hodnotením, na základe ktorých bola sťažovateľka nútená vyplatiť značnú finančnú čiastku bývalému manželovi, ktorý sa k nej správal nedôstojne.

9. Na rozhodnutie o tej časti sťažnosti, ktorá smeruje proti napadnutému rozsudku okresného súdu, nie je daná právomoc ústavného súdu.

Ako to vyplýva z citovaného čl. 127 ods. 1 ústavy, právomoc ústavného súdu poskytovať ochranu základným právam a slobodám je daná iba subsidiárne, teda len vtedy, keď o ochrane týchto základných práv a slobôd nerozhodujú všeobecné súdy.

Proti rozsudku okresného súdu sp. zn. 16 C 140/2006 z 27. októbra 2011 bolo prípustné odvolanie ako riadny opravný prostriedok, v dôsledku čoho právomoc poskytnúť ochranu označeným právam sťažovateľky mal krajský súd v odvolacom konaní. Tým je zároveň vylúčená právomoc ústavného súdu. Treba navyše dodať, že sťažovateľka odvolanie aj podala, a preto ústavný súd odmietol sťažnosť v tejto časti pre nedostatok svojej právomoci.

10. Pokiaľ ide o napadnutý rozsudok krajského súdu sp. zn. 10 Co 351/2011 z 30. mája 2013 (v spojení s uvedeným prvostupňovým rozhodnutím), ústavný súd konštatuje, že sťažnosti nemožno vyhovieť, pretože je stále len pokračovaním sporu o vymedzenie skutkového základu veci, a s tým spojenou interpretáciou podústavného práva, ktorý neprerástol do ústavného rozmeru. Taktiež je dôvodom zjavnej neopodstatnenosti nevhodné referenčné kritérium - čl. 47 ods. 3 ústavy garantujúci právo na rovnosť účastníkov v súdnom konaní.

11. Ekonomickou vlastnosťou majetku je jeho flexibilita, čo sa odráža v zložitosti mnohých majetkových sporov. Pri mnohoročnom manželskom spolužití manželia nadobúdajú množstvo vecí do spoločného majetku, pretvárajú ho najrozmanitejším spôsobom, zveľaďujú a spotrebúvajú, a je tak mimoriadne náročné rekonštruovať tieto deje a spravodlivo autoritatívne právne fixovať rozdelenie majetku po rozvode manželstva. Z tohto dôvodu sú konania o vyporiadanie BSM časovo náročné (porov. konania pred Európskym súdom pre ľudské práva Vičanová proti Slovenskej republike, Rošková proti Slovenskej republike, Čechová proti Slovenskej republike), skutkovo veľmi silno determinované a zároveň nutne nesú vo svojom výsledku prvok aproximativnosti. Ústavný súd vníma emočný pohľad sťažovateľky na vec, zvlášť ak bola obeťou trestnej činnosti zo strany manžela, ale v konaní všeobecných súdov ústavný súd nemôže nevidieť snahu majetok usporiadať zákonným spôsobom, ktorý nevybočil smerom k porušeniu ústavnosti. Je to zrejme z rozsiahlych odôvodnení napadnutých rozhodnutí.

12. Právo na rovnosť v súdnom konaní smeruje spravidla na procesnú férovosť konania (kontradiktórnosť, rovnosť zbraní; III. ÚS 2/2014, PL. ÚS 4/96), a nie na vecnú stránku veci, o ktorú vlastne sťažovateľke ide. Pre nedostatok príčinnej súvislosti teda nemohlo dôjsť k porušeniu tohto základného práva, ale ako bolo naznačené v bode 10, ani práva na súdnu ochranu, či práva na ochranu majetku.

13. Pretože rozhodnutie krajského súdu je podľa prieskumu ústavného súdu už v režime konania o prijatí na ďalšie konanie ústavne akceptovateľné, bez potreby ďalšieho procesného postupu ústavný súd sťažnosť v tejto časti odmieta ako zjavne neopodstatnenú.

14. Vzhľadom na uvedené dôvody ústavný súd o sťažnosti sťažovateľky rozhodol podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde tak, ako to je uvedené vo výroku tohto uznesenia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 12. mája 2016